

Beheer van globale publieke goederen

Het Noordpoolgebied in het licht van de opwarming van de aarde.

Dries Maebe

Onder de wetenschappelijke begeleiding van Prof. Dr. J. Wouters

1. INLEIDING

De gevolgen van de opwarming van de Aarde worden steeds duidelijker. Één van die gevolgen is het smelten van het Poolijs. Door dit proces zal het in de toekomst mogelijk worden de gigantische olie- en gasvoorraden in de zeebodem van het Noordpoolgebied te exploiteren.¹ Dat deze mogelijke exploitatie in de toekomst voor conflicten zal zorgen, is nu reeds duidelijk gezien de verschillende (eigendoms-) claims op de zeebodem onder de Noordpool². De meest in het oog springende is die van Rusland. In dit artikel wil ik die Russische claim als rode draad gebruiken en kritisch onderzoeken in welke mate de in de praktijk bestaande internationale regels een oplossing bieden bij een dergelijke eigendomsclaim. Ook de pijnpunten in de bescherming van publieke goederen zoals de grondstoffen in de zeebodem van het Noordpoolgebied, komen aan bod. Een bescherming van een publiek goed zoals het Noordpoolgebied dat gericht is op het behoud, is vrij utopisch gezien de grote economische belangen. Toch ga ik doorheen dit seminarie vaak op zoek naar (niet altijd even realistische) mogelijkheden om het Noordpoolgebied te beschermen.

In het tweede en derde deel van dit artikel bestudeer ik het statuut van het Noordpoolgebied. Het Noordpoolgebied wordt enerzijds beschouwd als een publiek goed en heeft anderzijds door het Zeerechtverdrag ook het statuut van een gemeenschappelijk erfgoed der mensheid (hierna GEDM). Dit laatste principe ligt in onze technologisch geëvolueerde maatschappij onder vuur. Ik

¹ Arctic Oil & Gas: 25% of World's Reserves Beneath Arctic Seabed, http://www.rigzone.com/news/article.asp?a_id=56408. ; Arctic O&G Makes North Pole Hydrocarbon Claims, http://www.rigzone.com/news/article.asp?a_id=55980.

² Kremlin lays claim to huge chunk of oil-rich North Pole, The Guardian, 28 juni 2007, <http://www.guardian.co.uk/world/2007/jun/28/russia.oil>.

schets de belangrijke discussie omtrent het principe, met argumenten van voor- en tegenstanders en toon aan welke interpretatie de bovenhand heeft gehaald.

Vervolgens geef ik in het vierde deel een ‘alternatief’ voor de publieke goederen en het GEDM principe. Ik onderzoek enerzijds de mogelijkheid of het gemeenschappelijk erfgoed der mensheid principe nieuw leven kan worden ingeblazen. Anderzijds bekijk ik of staten door niet-consensuele wetgeving toch gebonden kunnen worden. Dit is wetgeving waarmee ze niet rechtstreeks instemden, maar die hen toch indirect verplichtingen oplegt met het oog op een internationale samenwerking in zaken zoals het globale milieu. Deze niet-consensuele regelgeving heeft immers reeds in een aantal gevallen een goed resultaat voortgebracht. Het neutraliseert de nadelen van multilaterale regelgeving waarbij de instemming van iedere staat noodzakelijk is (zoals het Zeerechtverdrag). De kosten bij die laatste vorm van regelgeving zijn enorm, het risico voor freeriding is groot en ratificatie is onzeker.

In het vijfde deel tenslotte, heb ik het over de nieuwe rol die de Trusteeshipcouncil zou kunnen spelen in de bescherming van de publieke goederen.

2. GRONDSTOFFEN IN DE ZEEBODEM VAN HET NOORDPOOLGEBIED ALS PUBLIEK GOED

2.1. WAAROM HET NOORDPOOLGEBIED EEN PUBLIEK GOED IS

De Noordpool is een bevroren maritiem bekken dat beheerst wordt door het internationale zeerecht bij gebrek aan een specifiek verdrag zoals dat voor de Zuidpool het geval is.³

Voordat het Zeerechtverdrag ontstond, werd het Noordpoolgebied net zoals de rest van de oceanen beheerst door het principe van de vrijheid van de zee. De toegang tot de oceanen en haar rijkdommen stond open voor iedereen met als enige uitzondering de exclusiviteit van de territoriale wateren van elke staat.⁴

Zowel voor als na het Zeerechtverdrag, kan men het Noordpoolgebied en de grondstoffen in de zeebodem als een publiek goed beschouwen. Het is immers nog steeds niet-exclusief en niet-uitsluitbaar. Dit omdat het net zoals voor de rest van de zee onmogelijk is om er eigendomsrechten over te claimen en gebruik door andere gebruikers niet of moeilijk uit te sluiten valt. Aan de

³ M. VIDAL, “Hete zomer op de Noordpool”, *Juristenkrant* 2007, afl. 153, 3.

⁴ D. DA EMPOLI, “Public-Choice Analysis of a New International Organization: The International Sea-Bed Authority”, *Constitutional Political Economy* 2000, (11) 59-67.

tweede voorwaarde opdat iets een publiek goed is, de niet-rivaliteit is in mijn ogen ook voldaan.⁵ De hoeveelheid grondstoffen is immers zo groot dat consumptie door de ene de beschikbaarheid voor de andere niet aantast. Sommige auteurs beschouwen natuurlijke bronnen in de zeebodem als common pool resource in plaats van zuiver publieke goederen.⁶ (hierna CPR) Dit zijn grondstoffen waarvoor het uitsluiten van andere gebruikers duur maar niet onmogelijk is. In tegenstelling tot pure publieke goederen, ondervinden deze CPR's problemen bij overexploitatie doordat ze in aantal afnemen. Er is met andere woorden niet voldaan aan de tweede voorwaarde voor zuiver publieke goederen, de niet-rivaliteit. Een oplossing die in verband met deze CPR's naar voor werd geschoven vanuit Amerikaanse hoek, is een internationaal licentiesysteem waarbij kleine stukjes per opbod eigendom worden van de staten.⁷

2.2. HET PROBLEEM VAN DE PUBLIEKE GOEDEREN

In tegenstelling tot private goederen zorgt de werking van de vrije markt er bij publieke goederen niet voor dat deze perfect verdeeld en beheerd worden.⁸ De kosten om ervoor te zorgen dat publieke goederen exclusief worden, zijn zeer hoog waardoor er weinig belangstelling is om te investeren in een betere verdeling of beheer. Staten denken of hopen dat iemand anders de stap zal zetten waarna zij dan kunnen profiteren. Zij zullen dus hun eigenbelang nastreven en aan freeriding doen.⁹ Dit risico bestaat ook voor het Noordpoolgebied.

Een oplossing om beter om te gaan met publieke goederen lijkt men te kunnen vinden in de 'Coase Theorem'.¹⁰ Met de Theorema probeerde Coase een misverstand van zijn voorganger Pigou¹¹ uit de wereld te helpen, namelijk dat het publieke belang niet door private, op winst gerichte ondernemingen gediend kan worden. Volgens Pigou hielden personen die hun eigenbelang nastreefden in het economisch verkeer geen rekening met grotere, maatschappelijke belangen. Toegepast op het Noordpoolgebied: door het eigenbelang na te jagen, wordt er niet gedacht aan een beschermend statuut gericht op behoud van de Noordpool.¹²

⁵ T. SANDLER, "Treaties: strategic considerations", *U. Ill. L. Rev.* 2008, 158-159.

⁶ D. DA EMPOLI, *l.c.*, 61.

⁷ D. DA EMPOLI, *l.c.*, 62.

⁸ B. DE MEESTER, en J. WOUTERS, *The Role of International Law in Protecting Public Goods. Regional and Global Challenges*, Working Paper Nr. 1, December 2003, 5.

⁹ B. DE MEESTER, en J. WOUTERS, *l.c.*, 9.

¹⁰ R.H. COASE, "The Problem of Social Cost", 3 *Journal of Law and Economics* 1 (1960).

¹¹ A. PIGOU, "The Economics of Welfare", 1921.

¹² L. BOVENBERG, C. TEULINGS, en H. VAN DALEN, *De cirkel van goede intenties: de economie van het publieke belang*. Amsterdam, University Press, 2005, 12.

In een ideale wereld worden volgens economen enkel producten geproduceerd waarvan de uiteindelijke waarde meer is dan de productiekosten. Vaak gebeurt het echter dat producenten niet met alle kosten geconfronteerd worden en er daardoor een inefficiënte situatie ontstaat waarbij producten geproduceerd worden waarvan de waarde hoger ligt dan de productiekosten.¹³ Die niet gekende kosten zijn het resultaat van externe effecten. Opdat we tot een efficiënte situatie komen moeten de externe effecten weggewerkt worden.

Volgens Coase kunnen die externe effecten weggewerkt worden door verhandelbare eigendomsrechten te creëren en op die manier een ontbrekende markt te openen die tot een efficiënter resultaat zal leiden.¹⁴ Zijn eerste (gewoon) theorema komt er op neer dat wanneer eigendomsrechten kosteloos kunnen worden geruild, er onder iedere initiële verdeling van eigendomsrechten een efficiënte allocatie van middelen bereikt zal worden.¹⁵ Het probleem bij dit theorema is dat de ruil van die eigendomsrechten niet kosteloos is en er bepaalde transactiekosten zijn. Bij een grote collectieve actie is het vooral het verzekeren dat iedereen deelneemt en het voorkomen van gebroken beloftes die hoge transactiekosten veroorzaken.

Coase maakte naar aanleiding van dit probleem een nieuw, normatief theorema dat wel rekening hield met de transactiekosten: wanneer er transactiekosten zijn, dan dient het eigendomsrecht te liggen bij de partij voor wie dat recht de meeste waarde vertegenwoordigt. Door de juiste toewijzing worden transactiekosten uitgespaard. Indien er geen juiste toewijzing is, moeten de transactiekosten zo laag mogelijk gehouden worden opdat de inefficiënte verdeling via markttransacties kan worden gecorrigeerd.¹⁶ Een andere voorwaarde is dat er volledige contractsvrijheid moet zijn, er goede wil is bij de onderhandelaars en er volledige informatie is. Door toekenning van eigendomsrechten kunnen de betrokken personen uitgedaagd worden om in de onderhandelingen de externe effecten te internaliseren en zo tot een optimale situatie te komen.¹⁷

Zelfs het bijstelde, normatieve theorema blijft problematisch gezien de voorwaarden niet altijd voldaan kunnen zijn. Het idee van Coase om eigendomsrechten toe te wijzen, kan misschien wel getransponeerd worden naar de casus van het Noordpoolgebied. De Verenigde Naties zouden

¹³ Een klein voorbeeld kan dit duidelijker maken: als een producent van een product x geen rekening moet houden met kosten voor vervuilende effecten van de productie, zal hij blijven produceren. Moet hij echter rekening houden met die kosten en verhogen deze de productiekost tot boven de waarde dan zal hij de productie stopzetten.

¹⁴ L. BOVENBERG, C. TEULINGS, en H. VAN DALEN, *o.c.*, 14.

¹⁵ L. BOVENBERG, C. TEULINGS, en H. VAN DALEN, *o.c.*, 17.

¹⁶ L. BOVENBERG, C. TEULINGS, en H. VAN DALEN, *o.c.*, 17.

¹⁷ R.W. KUNNEKE, *De verdeling van de eigendomsrechten als bestuurlijk vraagstuk*, <http://www.bestuurskunde.nl/bestuurskunde/jg1/nr4/1992,,1,4,2.php>.

bijvoorbeeld de utopische beslissing kunnen nemen het Noordpoolgebied in gelijke delen te verdelen over alle landen. Zo zou de werking van de vrije markt ervoor kunnen zorgen dat de technologisch geëvolueerde landen de delen van ontwikkelingslanden kopen opdat ze een groter gebied kunnen ontginnen. Op die manier zou alvast één doelstelling van het CHOM principe¹⁸, kunnen bereikt worden: een evenredige verdeling van de opbrengsten. Indien de Verenigde Naties bovendien dan ook nog eens de beslissing zouden nemen om die gelijke delen pas toe te kennen aan een staat, nadat deze een Verdrag heeft ondertekend waarbij een beschermend statuut voor het Noordpoolgebied wordt gecreëerd, zijn we al een hele stap verder in het behoud van de Noordpool. De kans dat dit ooit zal gebeuren lijkt mij echter vrijwel nihil.

2.3. BESCHERMEND STATUUT IN HET ZEERECHTVERDRAG?

Uit angst voor overexploitatie tengevolge van technologische ontwikkelingen, gingen er in het begin van de 20^e eeuw stemmen op om bepaalde gebieden in de zee en hun grondstoffen toe te vertrouwen aan staten. Talloze unilaterale claims waren het gevolg. Deze resulteerden op hun beurt in een internationale conferentie over het recht van de zee. (1956, UNCLOS I) Belangrijk in het kader van de recente Russische claim op het Noordpoolgebied is de Conventie over het continentale plat dat onder andere het resultaat was van die conferentie.

In dat Verdrag werd immers het concept continentaal plat erkend en kende men het beheer ervan toe aan de respectievelijke kuststaten. Volgens artikel 2.1 kon een kuststaat soeverein beslissen over de exploratie en exploitatie van de natuurlijke grondstoffen. Men verstond toen onder continentaal plat: de zeebodem en de ondergrond van de onderzeese gebieden aansluitend aan de kust maar buiten de territoriale zee tot een diepte van 200 meter of tot waar de diepte van de zee exploitatie van de natuurlijke grondstoffen toestaat.¹⁹

In het latere Zeerechtverdrag, dat het resultaat was van een derde conferentie over het recht van de zee (1973, UNCLOS III), werd de soevereiniteit over het continentaal plat overgenomen. Het is dan ook op basis van die artikelen²⁰ in het Zeerechtverdrag dat Rusland een deel van de zeebodem onder het Noordpoolgebied claimt. Rusland beweert immers over de nodige bewijzen te beschikken om bij de Commissie inzake de grenzen van het continentaal plat aan te tonen dat het Russisch grondgebied door middel van de Lomonosovrug verbonden is met het Noordpoolgebied. Indien het Russisch continentaal plat

¹⁸ zie *infra*: 3.2 Het gemeenschappelijk erfgoed der mensheid principe.

¹⁹ Artikel 1 Continental Shelf Convention.

²⁰ Artikelen 76-77 VN Zeerechtverdrag.

zich tot ver onder het poolijs uitstrekt en er bij de andere staten een duidelijke breuk is tussen hun continentaal plat en het Noordpoolgebied, betekent dit dat Rusland over de gas- en olievoorraden kan beschikken.²¹ Het Internationale recht heeft dus een regeling om met dergelijke eigendomsclaims om te gaan. Die regeling is echter niet gericht op het behoud van een publiek goed zoals het Noordpoolgebied en houdt ook geen rekening met toekomstige generaties. In mijn ogen moet de Internationale gemeenschap de bestaande regeling aanpassen of een apart Verdrag voor de Noordpool²² sluiten gezien het waardevolle karakter van het Noordpoolgebied en de negatieve impact die een eventuele exploitatie zal hebben op het milieu.

3. GRONDSTOFFEN IN DE ZEEBODEM VAN HET NOORDPOOLGEBIED ALS GEMEENSCHAPPELIJK ERFGOED DER MENSHEID

3.1. VOORAFGAAND AAN HET GEMEENSCHAPPELIJK ERFGOED DER MENSHEID PRINCIPE: VRIJHEID VAN DE ZEE

Het gemeenschappelijk erfgoed der mensheid principe (hierna GEDM) is ontstaan tijdens de besprekingen die geleid hebben tot het Zeerechtverdrag. Ten tijde van de tweede conferentie over het recht van de zee (UNCLOS II) was het algemeen gekend dat er in en op de zeebodem belangrijke natuurlijke grondstoffen (metaalhoudende bollen, mangaanknollen) te vinden waren. In termen van eigendomsrecht gebruikte men toen de Romeinse termen *res nullius* en *res communis* aangezien de eerste conferentie van het recht van de zee bepaald had dat het principe vrijheid van de zee ook gold voor de zeebodem.²³ *Res nullius* betekent dat er niemand eigenaar is van het goed en het voor iedereen mogelijk is om het goed te claimen en er rechten over uit te oefenen. *Res communis* betekent daarentegen dat iets beschouwd wordt als een gemeenschappelijk goed, dat door iedereen vrij toegankelijk en exploiteerbaar is.²⁴ In de hypothese dat het Noordpoolgebied een *res nullius* is, wil dit zeggen dat Rusland het gewoon kan claimen indien het er op basis van de theorie van het continentaal plat niet in slaagt. In de hypothese dat het Noordpoolgebied een *res communis* is, wil dit zeggen dat Rusland het eigendomsrecht niet kan

²¹ M. VIDAL, *l.c.*, 3.

²² Zie voor dezelfde mening: M. JARASHOW, M. RUNNELS en T. SVENSON, "Unclos and the arctic: the path of least resistance", *Fordham Int'l L.J.* 2007, 1649-1650.

²³ A. TRAVAGLINI, "Reconciling natural law and legal positivism in the deep seabed mining provisions of the convention of the law of the sea", *Temp. Int'l & Comp. L.J.* 2001, 315-316.

²⁴ C. GARRISON, "Beneath the Surface: The Common Heritage of Mankind", *KEStudies* 2007, 19.

claimen, maar wel opdracht kan geven aan een ontginningsmaatschappij de grondstoffen te exploiteren aangezien de vrijheid van de zee dit niet onmogelijk maakt.

3.2. HET GEMEENSCHAPPELIJK ERFGOED DER MENSHEID PRINCIPE

In 1960, en eigenlijk nu nog steeds, waren er slechts een paar staten die de technologie bezaten om de metaalhoudende bolletjes te ontginnen. De toepassing van de concepten *res nullius* en *res communis* zou ervoor zorgen dat in de praktijk enkel de technologisch ontwikkelde staten opbrengsten hebben terwijl in theorie iedereen mag ontginnen.²⁵ Door de ontwikkelingslanden werd dit - volgens mij terecht - als oneerlijk beoordeeld.²⁶ De ontwikkelde landen daarentegen hadden er geen problemen mee maar gezien het groeiende politiek gewicht van de ontwikkelingslanden stelden ze zich toch iets neutraler op. Zo uitte de Amerikaanse President Johnson zijn wens om een internationale samenwerking tot stand te brengen die concurrerende claims in verband met het uitbreiden van de nationale soevereiniteit over oceanen en zeebodem moest voorkomen. In navolging hiervan stelde de Maltese Ambassadeur bij de Verenigde Naties, Dhr. Pardo een nieuw concept voor in het kader van het beheer van de zeebodem. Grondstoffen moesten beschouwd worden als GEDM.²⁷ In plaats van *first come, first served* kon de eventuele exploitatie van de zeebodem slechts plaatsvinden ten voordele van de gehele mensheid en moest de internationale gemeenschap instaan voor het beheer ervan.²⁸

3.2.1. Definitie

Concreet gezien zag hij het GEDM principe als volgt: (1) soevereiniteitsaanspraken zijn onmogelijk, (2) het beheer ervan moet uitgevoerd worden in naam van de gehele mensheid door een instelling of door alle staten samen, (3) er is nood aan een rechtvaardige verdeling van de opbrengsten en (4) staten mogen enkel vreedzame doeleinden beogen in het gebruik van datgene wat als gemeenschappelijk erfgoed wordt beschouwd. Het onderscheid met *res communis* zit vooral in het idee dat management, exploitatie en distributie bepaald dienen te worden door de internationale gemeenschap.²⁹ Het principe werd opgenomen in het latere Zeerechtverdrag

²⁵ A. VERHOEVEN, "Common Heritage of Mankind en UNCLOS III", *Jura Falc.* 1984, 227.

²⁶ I. BEZPALKO, "The Deep Seabed: Customary Law Codified", *NRJ* 2004, 871-873.

²⁷ I. BEZPALKO, *l.c.*, 870-871.

²⁸ C. GARRISON, *l.c.*, 4.

²⁹ A. VERHOEVEN, *l.c.*, 228.

waardoor de zeebodem beschouwd wordt als GEDM³⁰. Het principe is op zichzelf volgens de meeste auteurs geen gewoonterecht aangezien er geen eenvormige en standvastige statenpraktijk is.³¹ Bijgevolg is het GEDM principe enkel bindend ten aanzien van die staten die het Verdrag geratificeerd hebben.³² De niet ratificerende staten blijven voorhouden dat zij op basis van de vrijheid van de zee unilateraal de grondstoffen op de zeebodem kunnen ontginnen.

3.2.2. Interpretaties

Ook al is het principe opgenomen in het Zeerechtverdrag, de uiteindelijke rechtskracht hangt nog steeds af van de interpretatie en draagwijdte die aan het principe wordt gegeven. Ambassadeur Pardo gaf dit zelf ook aan: “the manner in which the CHM principle will be used will depend on differing perceptions of reality ... Undoubtly different policies will be advanced by states of the North, South, East and West, as well as those identified as advanced and developing”³³

In de praktijk zijn er twee grote groepen te onderscheiden die wat betreft de interpretatie van het GEDM principe lijnrecht tegenover elkaar staan: de ontwikkelde landen en de ontwikkelingslanden. Het is afhankelijk van de interpretatie van het GEDM principe of unilaterale ontginning van grondstoffen in de zeebodem al dan niet toegestaan is in het internationaal recht. Ontwikkelde landen interpreteren het GEDM principe als het toestaan van gemeenschappelijk gebruik terwijl traditionele concepten zoals vrijheid van de zee en vrijheid van exploitatie standhouden³⁴. Met andere woorden, wie de techniek bezit om te ontginnen, mag dat doen. Het enige waar deze interpretatie volgens mij nog overeenstemt met het oorspronkelijke idee van Dhr. Pardo, is het feit dat de opbrengsten wel gelijk verdeeld moeten worden. Maar aangezien de uiteindelijke verdeling toch bepaald wordt door de ontwikkelde landen, lijkt deze interpretatie onvoldoende rekening te houden met toekomstige generaties, overconsumptie, etc. Ontwikkelingslanden interpreteren het GEDM principe zeer ruim terwijl ze een viertal doeleinden proberen na te streven: (1) de onmogelijkheid tot het claimen van een eigendomsrecht of het uitoefenen van statelijke soevereiniteit (2) verhinderen

³⁰ M. HARRY, “The deep seabed: the common heritage of mankind or arena for unilateral exploitation?”, *Naval L. Rev.* 1992, 207-208.

³¹ M. HARRY, *l.c.*, 228.

³² In de rechtsliteratuur zijn er een paar auteurs die het GEDM principe wel gewoonterecht vinden: A. SEGURA-SERRANO, *Internet Regulation: a Hard-Law Proposal*, Working Paper Nr. 10, 2006, 34.

I. BEZPALKO, *l.c.*, 868-869.

³³ Zoals geciteerd in: J. FRAKES, “The common heritage of mankind principle and the deep seabed, outer space, and antarctica : will developed and developing nations reach a compromise?”, *Wis. Int'l L.J.* 2003, (21) 414-415.

³⁴ A. SEGURA-SERRANO, *l.c.*, 33.

dat ontwikkelde landen de grondstoffen monopoliseren, (3) directe participatie in het beheer door de ontwikkelingslanden en (4) het verdelen van de opbrengsten op een voor hen zeer voordelige wijze die rekening houdt met de noden van de ontwikkelingslanden. Om dit laatste doel te verwezenlijken moet er volgens de ontwikkelingslanden een onafhankelijke instelling opgericht worden die voor een evenredige verdeling zorgt.³⁵

In het oorspronkelijke Zeerechtverdrag werd de zeebodem beschouwd als GEDM en werd hierbij vooral de interpretatie van de ontwikkelingslanden gevolgd³⁶. Volgens het Verdrag is de zeebodem niet vatbaar voor een territoriale claim en is er een internationale Zeebodemautoriteit die de exploitatie van grondstoffen in de zeebodem buiten nationale soevereiniteit moet controleren.

Het meest controversiële aan het GEDM principe is het feit dat opbrengsten verdeeld moeten worden. Vooral het goedkoop ter beschikking stellen van technologie opdat ook ontwikkelingslanden een kans maakten in de mogelijke wedloop tot ontginning, was een overwinning van deze laatsten. Lang hebben de ontwikkelingslanden niet kunnen genieten van deze overwinning want onder impuls van de Verenigde Staten werd er in 1994 een nieuwe Overeenkomst getekend waarbij het GEDM principe werd afgezwakt. Hierdoor sloot het principe meer aan bij de interpretatie van de technologisch ontwikkelde landen. Zo werd het verdelen van de opbrengsten en bepaalde aspecten van het gemeenschappelijk beheer uit het Zeerechtverdrag gehaald opdat de ontwikkelde landen deel zouden willen uitmaken van de ratificerende landen. Door de gelijke verdeling uit het Verdrag te halen heeft het GEDM principe in het kader van de bescherming en ontginning van de zeebodem echter veel aan slagkracht verloren en is het vooral op papier een mooi principe.³⁷ In de praktijk staat men echter nergens zonder steun van de grote landen zoals de Verenigde Staten en dat is duidelijk gebleken bij de uiteindelijke implementatie van het GEDM principe in het Zeerechtverdrag.

3.3. HET GEMEENSCHAPPELIJK ERFGOED DER MENSHEID PRINCIPE TOEGEPAST OP DE RUSSISCHE CLAIM

Toegepast op de Russische claim betekent dit dat Rusland in principe geen eigendomsrechten kan claimen over de zeebodem in het Noordpoolgebied. Maar het kan volgens de gangbare procedure via de Internationale Zeebodemautoriteit wel toestemming krijgen om over te gaan tot exploitatie. Volgens mij is de kans klein dat de Zeebodemautoriteit dit zou toestaan.

³⁵ J. FRAKES, *l.c.*, 414-415 ; A. SEGURA-SERRANO, *l.c.*, 35.

³⁶ M. HARRY, *l.c.*, 208-209.

³⁷ A. VERHOEVEN, *l.c.*, 233.

Aangezien ze anders geen beroep kunnen aantekenen, kan de Russische claim er wel voor zorgen dat de Verenigde Staten toetreden tot het Zeerechtverdrag.³⁸ Het is duidelijk dat het GEDM principe een mooie gedachte is, maar in de staten met liberale/kapitalistische opvattingen op weinig steun kan rekenen. Het GEDM principe streeft een internationale samenwerking na die moeilijk te aanvaarden valt in liberale kringen., door enerzijds de klemtoon te leggen op gemeenschappelijke eigendom én gemeenschappelijk beheer, en anderzijds door de huidige generaties op hun verantwoordelijkheden te wijzen.³⁹ Zo stelde men in de Amerikaanse Senaat het volgende over het GEDM principe: “all in all, the Law of the Sea Treaty remains captive to its collectivist and redistributionist origins. It’s a bad agreement, one that cannot be fixed without abandoning its philosophical presupposition that the seabed is the common heritage of the world’s politicians and their agents ... For these reasons, the Senate should reject the Treaty”.⁴⁰

Indien men dus als een echte wereldverbeteraar zou willen dat de opbrengsten door ontginning van de zeebodem in het Noordpoolgebied, gebruikt worden voor wereldproblemen zoals de opwarming van de aarde, de armoede etc. dan moet men op zoek gaan naar een mogelijkheid tot het op gang brengen van een nieuw grootschalig internationaal overleg. Bij dat overleg moet men met een aantal alternatieve stimulansen de grote staten over de streep proberen te trekken. Enkel zo kan men volgens mij tot een langetermijnvisie komen die daadwerkelijk rekening houdt met de toekomstige generaties. Tenslotte zorgt een snelle ontginning niet enkel voor opbrengsten maar wordt er op die manier opnieuw een public bad gecreëerd.

4. ALTERNATIEF VOOR HET HUIDIGE GEDM PRINCIPLE EN PUBLIEKE GOEDEREN

4.1. INLEIDING

Met het oog op de bescherming van het milieu en het behoud van het Noordpoolgebied voor toekomstige generaties meen ik dat het noodzakelijk is om het Noordpoolgebied een beschermend statuut te geven waarbij exploitatie in beperkte mate mogelijk is maar waarvan de opbrengsten enkel aangewend mogen worden om bepaalde wereldproblemen (armoede, milieu, etc.) op te lossen.

³⁸ Kremlin lays claim to huge chunk of oil-rich North Pole, The Guardian 28 juni 2007, <http://www.guardian.co.uk/world/2007/jun/28/russia.oil>.

³⁹ A. SEGURA-SERRANO, *l.c.*, 42.

⁴⁰ Zoals geciteerd in : C. GARRISON, *l.c.*, 65.

Aangezien uit al het voorgaande gebleken is dat het huidige GEDM principe tekort is geschoten, vraag ik mij af in welke mate het mogelijk is om het GEDM principe nieuw leven in te blazen opdat het een juridische baken zou kunnen worden in de bescherming en regulering van het Noordpoolgebied en andere publieke goederen. Een juridisch baken beschouw ik hier als een soort van hogere waarde/regel die gedeeld wordt door alle staten en waarmee altijd rekening wordt gehouden bij beslissingen omtrent publieke goederen. Elke nieuwe beslissing moet men afwegen tegenover die hogere waarde. In het Internationaal Recht is het proportionaliteitsbeginsel volgens mij zo'n juridische baken. Binnen de Europese Unie kan het Hof van Justitie bijvoorbeeld bijna alles toetsen aan het proportionaliteitsbeginsel.

Vervolgens ga ik op zoek naar een alternatief juridisch middel dat in staat is het Noordpoolgebied te beschermen tegen unilaterale ontginning aangezien het Noordpoolgebied volgens mij onvoldoende beschermd wordt door middel van het Zeerechtverdrag.

4.2. GEMEENSCHAPPELIJK ERFGOED DER MENSHEID PRINCIPE ALS JURIDISCHE BAKEN

Het GEDM principe wordt nu nog steeds afhankelijk van ideologische opvattingen verschillend geïnterpreteerd. Bovendien is er tot op heden nog niemand in geslaagd om de interpretaties dichter bij elkaar te brengen. Hierdoor is de draagkracht van het GEDM principe aangetast en is er bijgevolg nood aan een duidelijk wettelijk kader dat handelt over de zeebodem.⁴¹

Toen het GEDM principe voor het eerst ter sprake kwam, waren er discussies omtrent de ontginning van metaalhoudende bollen op de zeebodem. Momenteel, in het kader van de Russische claim gaat het over de ontginning van olie en gas in de zeebodem onder het Noordpoolgebied. Dit zijn duidelijk vergelijkbare situaties en volgens mij moet het dan ook mogelijk zijn het GEDM principe nieuw leven in te blazen binnen een vernieuwd wettelijk kader.

Volgens Guntrip⁴² bestaat die kans gezien het feit dat er bij de Verklaring van Stockholm⁴³ en de Verklaring van Rio⁴⁴ gelijkaardige termen als het GEDM principe gebruikt werden. Deze ontbeerden origineel ook een wezenlijke inhoud doordat er verschillende interpretaties gangbaar waren, maar zijn op

⁴¹ E. GUNTRIP, "The Common Heritage of Mankind: an Adequate Regime for Managing the Deep Seabed?", *Melbourne Journal of International Law* 2003, 4, 2.

⁴² E. GUNTRIP, *l.c.*, 24-30.

⁴³ Verklaring van Stockholm van 16 juni 1972, UN Doc.A/Conf. 48/14.

⁴⁴ Verklaring van Rio de Janeiro van 13 juni 1992, UN Doc.A/Conf. 151/5.

termijn toch zeer doeltreffend geworden in het internationale recht. Een voorbeeld is het voorzorgsbeginsel dat stelt dat staten reeds preventieve maatregelen moeten nemen om milieuschade te voorkomen nog voor er wetenschappelijk bewijs is. Er zijn volgens hem een drietal redenen die ervoor gezorgd hebben dat een dergelijk principe toch succesvol opgenomen zijn in het Internationaal Recht en er dus ook nieuwe mogelijkheden zijn voor het GEDM principe.⁴⁵

Vooreerst verschilt de onderhandelingsmethode momenteel helemaal met de methode die gebruikt werd ten tijde van het Zeerechtverdrag. Bij het Zeerechtverdrag vertrok men van de idee dat er een groot, allesomvattend Verdrag uit de bus moest komen. Bij Rio en Stockholm onderhandelde men in kleine etappes waarbij telkens overeenstemming werd bereikt tussen de verschillende staten. Men noemt dit de framework approach omdat men in zeer algemene bewoordingen de omvang van de uiteindelijke doelstelling vaststelt en achteraf over de details afzonderlijke protocollen sluit waarin de noodzakelijke meerderheid zich kan vinden.⁴⁶ Dit zorgt ervoor dat er over die details compromissen kunnen worden gesloten zonder het welslagen van de gehele onderhandelingen op de helling te zetten. Dit heeft vanzelfsprekend een positieve invloed op de afdwingbaarheid achteraf.

Ten tweede is er op het vlak van Internationaal milieurecht momenteel een grotere gewenning dan op het ogenblik dat Ambassadeur Pardo het GEDM principe voorstelde. Er is gewenning omdat er een bewustwordingsproces tot stand is gekomen. Onder andere over het feit dat de mens wel degelijk zelf de oorzaak is van bijvoorbeeld de opwarming van de aarde. Bovendien menen een aantal staten dat het dringend tijd is om ook eens te denken aan het behoud van de aarde en daarbij durft men zelfs in beperkte mate economische belangen opzij te zetten zoals bij het Kyoto Protocol. Die bewustwording bij staten/individuen zorgt ervoor dat staten zichzelf gedragscodes opleggen. Deze vorm van soft law is een belangrijk instrument om een niet-bindende consensus op te bouwen tussen verschillende staten.⁴⁷ Voor de Noordpool ontbraken dergelijke gedragscodes tot nu toe waardoor het GEDM principe niet op dezelfde manier tot ontwikkeling kon komen. Tevens ging het tot nu toe om een abstracte discussie over een abstract principe doordat het in de praktijk toch onmogelijk was het Noordpoolgebied te ontginnen wegens een gebrek aan de juiste technologie.

Aansluitend aan die internationale bewustwording, is er momenteel meer rechterlijke aandacht voor schendingen van het internationaal milieurecht. In

⁴⁵ E. GUNTRIP, *l.c.*, 24.

⁴⁶ E. GUNTRIP, *l.c.*, 25.

⁴⁷ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van het internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 139.

arresten zoals het Danube Dam arrest en de Asbest arrest geeft de rechterlijke macht op zijn beurt een invulling van bepaalde principes en verplicht zij staten meer aan het milieu te denken bij het nemen van beslissingen. Hierdoor kan er een proces op gang komen waarbij staten reageren en een principes zoals het voorzorgsbeginsel of het GEDM principe verdere invulling krijgen en tot ontwikkeling komen.

De vraag of deze vernieuwde omstandigheden er voor kunnen zorgen dat het GEDM principe een juridische baken in het internationaal (milieu)recht kan zijn, is momenteel niet met ja of nee te beantwoorden. Naar aanleiding van de Russische claim is alvast een internationaal proces op gang gekomen waarbij staten hun standpunt innemen. Misschien komt er ooit wel nog een dag waarop iemand het GEDM principe vanonder het stof haalt maar momenteel is dit nog niet het geval.

4.3. NIET-CONSENSUELE WETGEVING

Een mogelijke oplossing voor het behoud van het globale milieu, de bescherming van de mensenrechten etc. is niet-consensuele internationale regelgeving. Helfer definieert deze vorm van wetgeving als volgt: de creatie van een wettelijke verplichting die een lidstaat bindt, ook al heeft dat land die verplichting niet geratificeerd of aanvaard.⁴⁸ Het komt er op neer dat men de framework approach gebruikt en er bij de aparte protocollen landen gebonden worden die niet rechtstreeks instemden door alle vormen van stemming te gebruiken behalve de consensusregel. Volgens Helfer vermindert deze vorm van wetgeving het medewerkings- en nalevingsdeficit.⁴⁹

Multilaterale consensuele regelgeving daarentegen (zoals het Zeerechtverdrag) heeft als groot nadeel dat deelnemen aan besprekingen geheel vrijwillig is, een aantal belangrijke staten bijgevolg vaak ontbreken, de kosten hoog zijn en de procedure traag. Uiteraard zijn er ook een aantal voordelen aan consensuele wetgeving verbonden zoals het feit dat elke staat heel duidelijk zegt waar hij voor staat en zich dus op het vlak van imago kwetsbaar opstelt. Bovendien is er meestal ook een afdwingsmechanisme voorzien. Toch wegen die voordelen niet op tegen de vaak lage slaagkansen en hoge kosten waardoor er automatisch minder staten willen deelnemen aan onderhandelingen en er een participatiedeficit is⁵⁰.

In het kader van de bescherming van het globale milieu (en dus ook het Noordpoolgebied) zijn er een aantal problemen die het sluiten van een

⁴⁸ L.R. HELFER, *l.c.*, 74.

⁴⁹ L.R. HELFER, *l.c.*, 71-72.

⁵⁰ L.R. HELFER, *l.c.*, 73-75.

multilateraal full package verdrag in de nabije toekomst quasi onmogelijk maken. Ten eerste is er zo vaak de confrontatie met nieuw wetenschappelijk materiaal waarbij iedere partij op zichzelf wil/moet nagaan in welke mate het correct is en of er effectief nood is aan een oplossing voor dit probleem. Ten tweede is er in verband met een internationale samenwerking ter bescherming van het globale milieu een zeer groot risico op freeriding. Iedereen haalt bijvoorbeeld voordeel uit het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen maar iedereen heeft tegelijk ook vele stimulansen zoals zijn eigen regionale economie, om geen maatregelen tegen de uitstoot te nemen.

Om deze problemen te overwinnen en een beschermend statuut voor het Noordpoolverdrag te maken moet opnieuw de framework approach gebruikt worden. Na in een eerste fase zeer beperkte beloftes afgedwongen te hebben gaat men in de tweede fase over tot het ruimer maken van de beloftes.⁵¹ Dit gebeurt vaak in aparte protocols waarbij een gekwalificeerde meerderheid volstaat om alles goed te keuren. Bovendien probeert men soms de inwerkingtreding niet afhankelijk te maken van de instemming van alle staten bij een verdrag. Op die manier kunnen staten gebonden worden terwijl ze zich eigenlijk niet kunnen vinden in datgene wat goedgekeurd is.⁵² Tot nu toe is deze tactiek enkel toegepast in situaties waarbij de uiteindelijke partijen reeds lang het idee deelden dat internationale samenwerking noodzakelijk was.⁵³ Het is dan ook de vraag of dit inzake de bescherming van het Noordpoolgebied mogelijk is. De meeste staten zijn het er blijkbaar over eens dat Rusland zich het Noordpoolgebied niet mag toe-eigenen omdat ze niet willen dat de mogelijke opbrengsten in Russische handen vallen, maar dit lijkt mij meer uit economische belangen te zijn dan uit de idee dat het Noordpoolgebied een beschermend statuut moet krijgen.

Toegespitst op het Noordpoolgebied, moet de framework approach volgens mij versterkt worden door een aantal belangrijke stimulansen om alle staten over de lijn te trekken. Enkel zo kan men een beschermend statuut voor het Noordpoolgebied creëren. Onderhandelaars voor een toekomstig verdrag in verband met het Noordpoolgebied kunnen proberen de privileges die elk lid van het verdrag heeft, duidelijk ontoegankelijk maken voor niet leden.⁵⁴ In het kader van het Noordpoolgebied zou een goed privilege kunnen zijn dat de leden mogen delen in de opbrengsten van een beperkte ontginning in ruil voor extra maatregelen tegen de opwarming van de aarde en een beschermend statuut voor het Noordpoolgebied dat unilaterale ontginning onmogelijk maakt.

⁵¹ L.R. HELFER, *l.c.*, 74.

⁵² L.R. HELFER, *l.c.*, 84.

⁵³ L.R. HELFER, *l.c.*, 86.

⁵⁴ L.R. HELFER, *l.c.*, 101-102.

5. HET AFDWINGEN VAN EEN BESCHERMEND STATUUT: NIEUWE ROL VOOR TRUSTEESHIPCOUNCIL

Uit het voorgaande is duidelijk dat het huidige Internationale recht bij het beheer van publieke goederen te weinig rekening houdt met de noodzaak tot behoud van bepaalde publieke goederen, zoals de zeebodem in het Noordpoolgebied. Zo zal een uitgebreide exploitatie van het Noordpoolgebied volgens mij een negatieve impact hebben op de opwarming van de aarde en is het beter een op behoud gerichte en beperkte exploitatie toe te staan waarbij men de opbrengsten gebruikt om een verdere opwarming van de aarde te voorkomen.

5.1. UTOPISCH IDEE?

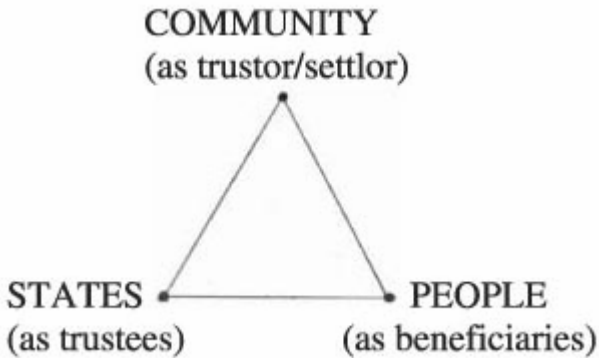
Een aantal auteurs⁵⁵ pleiten voor een internationale organisatie die de bevoegdheid heeft over een aantal publieke goederen. Die internationale organisatie zou de bevoegdheid hebben binnen een soort van trustschap⁵⁶. De organisatie is als bewindvoerder (trustee) gericht op het behoud. De begunstigen (beneficiaries) zijn zowel de huidige als toekomstige generaties die moeten kunnen genieten van het publiek goed.⁵⁷ De trustor is de internationale gemeenschap die de trustovereenkomst tot stand brengt omdat zij door een goed beheer het behoud van GEDM nastreeft. De figuur van de trust in het kader van het beheer van publieke goederen zou er als volgt kunnen uitzien⁵⁸:

⁵⁵ Zie o.a. B. DE MEESTER, en J. WOUTERS, *l.c.*, 16; J. HYVARINEN, "The 2005 World Summit: UN Reform, Security, Environment and Development", *Review of European Community & International Environmental Law* 2006, 15 (1), 8.

⁵⁶ P. H. SAND, "A Century of Green Lessons: The Contribution of Nature Conservation Regimes to Global Governance", *Journal of International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics* 2001, (1) 18.

⁵⁷ C. REDGWELL, "Reforming the United Nations Trusteeship Council" in CHAMBERS, W.B. en GREEN, J.F. (ed.), *Reforming International Environmental Governance: From Institutional Limits to Innovative Reforms*, Tokyo, United Nations University Press, 2005, 300 p.

⁵⁸ P.H. SAND, "Sovereignty Bounded: Public Trusteeship for Common Pool Resources?", *Global Environmental Politics* 2004, (4.1), 55.

Ook op het politieke niveau werd dit idee reeds een paar keer geopperd. Zo lanceerde de Maltese Minister van Buitenlandse zaken in 1994 voor het eerst het idee om de Trusteeship Council (hierna TC) een nieuw functie te geven. Palau, de laatste staat onderworpen aan het trustschapstelsel, was net onafhankelijk geworden en bijgevolg was de rol van de TC uitgespeeld. De nieuwe rol die de Minister voorstelde was dat de TC de bewaker van het GEDM principe werd. Dit niet alleen voor de zeebodem maar uitgebreid voor alle publieke goederen.⁵⁹

Enkele jaren later, nam de Commission on Global Governance het idee reeds over in haar rapport waarbij ze voorstelde om de TC bevoegdheid te geven over de global commons en bovendien de samenstelling van de TC te wijzigen door er gekwalificeerde personen uit de maatschappij in te plaatsen. Die personen zouden vertegenwoordigers moeten zijn van geaccrediteerde NGO's.⁶⁰ Op die manier moet het volgens mij wel mogelijk zijn voor een hernieuwde TC om minder politiek getinte beslissingen te nemen en een langetermijnvisie te laten ontstaan. Volgens Borgese zouden de vernieuwde TC de volgende functies hebben: (1) nadenken over rapporten ingediend door lidstaten van de VN, gespecialiseerde agentschappen, de Internationale Zeebodemauthoriteit etc., (2) verzoeken in verband met het beheer van publieke goederen aanvaarden en onderzoeken en (3) locaties bezoeken waar inbreuken (zouden) gebeuren en gepaste sancties opleggen.⁶¹ Bovendien zou de vernieuwde TC al haar beslissingen moeten toetsen aan het GEDM principe. De TC zou het geweten van de Verenigde Naties worden en rekening houden met toekomstige generaties.⁶² Een herziening van het Handvest van de

⁵⁹ E.M. BORGESSE, *The Oceanic Circle: Governing the Seas as a Global Resource*, New York, United Nations University Press, 1998, 164.

⁶⁰ Commission on Global Governance, *Our Global Neighborhood: a summary analysis* by Henry Lamb, 1996, <http://sovereignty.net/pgov/gganalysis.htm>.

⁶¹ E.M. BORGESSE, *o.c.*, 164-165.

⁶² E.M. BORGESSE, *o.c.*, 165.

Verenigde Naties is noodzakelijk om een permanente Environmental Trusteeship Council op te richten.⁶³ Omdat de politieke wil voor dergelijke herziening niet aanwezig was, kreeg het voorstel echter weinig gehoor en leek het een stille dood te sterven.⁶⁴

5.2. VAN UTOPISCH NAAR POLITIEK AANVAARDBAAR IDEE?

In 1997 nam Kofi Annan, de toenmalige Secretaris-Generaal van de VN, het voorstel echter over in zijn rapport dat hij richtte tot de 51^e sessie van de Algemene Vergadering: “The global commons are the policy domain in which this intermingling of sectors and institutions is most advanced ... The Secretary-General proposes, therefore, that it be reconstituted as the forum through which Member States exercise their collective trusteeship for the integrity of the global environment and common areas such as the oceans”⁶⁵ Een jaar later stelde hij nog duidelijker dat de integriteit van het milieu en gemeenschappelijke gebieden zoals de zee, een directe impact hebben op de toekomst van iedereen. Hij benadrukte de nood aan een forum op het hoogste internationaal niveau waarin een langetermijnplanning kan ontstaan. Zo’n forum zou een richtsnoer voor de internationale gemeenschap kunnen ontwikkelen in het beheer van dergelijke publieke goederen waarvoor er nu toch een lacune in het internationaal recht is.⁶⁶

Aangezien de soevereine rechten van een staat niet fundamenteel worden aangetast door het systeem van de trust waarbij een bewindvoerder (trustee) instaat voor het beheer was de verwachting dat de internationale gemeenschap een vernieuwde TC wel zag zitten.⁶⁷ Bij de World Summit in 2005 bleek echter dat de Internationale Gemeenschap het spoor heeft verlaten om de TC om te vormen: “considering that the Trusteeship Council no longer meets and has no remaining functions, we should delete Chapter XIII of the Charter and references to the Council in Chapter XII”.⁶⁸ De Verenigde Naties hebben daarentegen wel bevestigd dat milieubescherming een onafhankelijke pijler is waarmee rekening moet worden gehouden bij de verdere ontwikkeling van de

⁶³ UNU/IAS Report, International sustainable Development Governance: the question of reform, Final Report, 2002, p. 22, <http://www.ias.unu.edu/binaries/ISDGFinalReport.pdf>.

⁶⁴ E.M. BORGESSE, *o.c.*, 165.

⁶⁵ Document A/51/950, Renewing the United Nations: a Program for Reform, p. 27 <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/189/79/IMG/N9718979.pdf?OpenElement>.

⁶⁶ Note by the Secretary-General: A new concept of trusteeship, A/52/849, <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/086/97/pdf/N9808697.pdf?OpenElement>.

⁶⁷ C. REDGWELL, *o.c.*, 179.

⁶⁸ 2005 World Summit Outcome, A/RES/60/1, overweging 177, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement>. (hierna verkort 2005 World Summit outcome)

samenleving.⁶⁹ Er is ook de verwijzing naar het Kyotoprotocol en de belofte de principes uit de Verklaring van Rio na te leven in de internationale samenwerking voor de bescherming van het milieu.⁷⁰

Een belofte om alle noodzakelijke maatregelen te nemen “to strenghten the conservation, sustainable management and development of all types of forests for the benefit of current and future generations”⁷¹ maar dan toegepast op de bescherming en het behoud van het GEDM is mijns inziens momenteel nog een utopie. Een beetje hoopgevend maar tegelijkertijd ook weer heel vaag is de stellingname van de VN: “Recognizing the need for more efficient environmental activities in the United Nations system ... we agree to explore the possibility of a more coherent institutional framework to address this need”⁷²

6. CONCLUSIE

In dit artikel heb ik getracht het beheer van globale publieke goederen en vooral het beheer van het Noordpoolgebied te schetsen. Het Zeerechtverdrag biedt een duidelijk wettelijk kader waarbinnen de recente Russische eigendomsclaim over het Noordpoolgebied behandeld kan worden. De oplossing die het Zeerechtverdrag geeft, leidt er echter toe dat het Noordpoolgebied, mits de nodige bewijzen, ontgonnen mag worden. Publieke goederen zoals het Noordpoolgebied missen duidelijk een beschermend statuut dat gericht is op het behoud. Mijns inziens is zo'n statuut een absolute noodzaak aangezien het een zeer waardevol gebied is en exploitatie van de zeebodem onder het Noordpoolgebied waarschijnlijk tot verdere milieuschade zal leiden.

Daarom zou de internationale gemeenschap het Zeerechtverdrag moeten herzien om ontginning beperkt mogelijk of helemaal onmogelijk te maken. Bij die herziening zou een hernieuwd GEDM principe in samenhang met een framework approach als nieuwe onderhandelingsstactiek tot een positief resultaat kunnen leiden. Er zijn een aantal aanwijzingen dat zo'n aanpak voor globale milieuproblemen werkt. Zo zijn er een aantal principes uit de Verklaringen van Rio en Stockholm die na verloop van tijd doeltreffend zijn geworden in het internationaal recht. In verband met het Noordpoolgebied vrees ik echter dat de economische belangen te groot zijn en er te weinig overeenstemming is over het feit dat een beschermend statuut nodig is. Een

⁶⁹ 2005 World Summit Outcome, *supra* noot 68, overweging 48..

⁷⁰ 2005 World Summit Outcome, *supra* noot 68, overweging 48-51.

⁷¹ 2005 World Summit Outcome, *supra* noot 68, overweging 56 j.

⁷² 2005 World Summit Outcome, *supra* noot 68, overweging 169.

Noordpoolverdrag dat gelijkaardige bepalingen bevat als het Zuidpoolverdrag lijkt mij nog verre toekomstmuziek te zijn.

Naast een herziening van het Zeerechtverdrag onderzocht ik ook de mogelijkheid van een nieuwe rol voor de TC. De link tussen het vernieuwde GEDM principe en een trustschap is vrij duidelijk: rekening houden met de toekomstige generaties. Een trustschap is een zeer succesvol concept in de financiële wereld en het leek ook op het vlak van behoud en bescherming van een aantal waardevol geachte gebieden succesvol te kunnen worden. Na de World Summit 2005 is het duidelijk dat de internationale gemeenschap geen oren heeft naar een nieuwe functie voor de TC als beschermer van waardevol geachte gebieden. Een beschermend statuut voor het Noordpoolgebied lijkt op die manier alvast weer een utopie.